

**MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLAR TARBIYALANUVCHILARIDA
TIL O’RGANISH MOTIVLARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI****Ibrohimjonova Gulnozaxon Ibrohimxon qizi***Toshkent davlat pedagogika instituti*

Annotatsiya: *ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlar tarbiyalanuvchilarida til o’rganish motivlarini shakllantirish, til o’rganishdagi zamonaviy texnologiyalar orqali bolalarni tilga bo’lgan qiziqishini oshirish borasidagi qarashlar ko’rib chiqilgan.*

Kalit so’zlar: *til, motiv, bolalar, texnologiya, tashkilot, chet tili, hodisa.*

Til o’rganish va o’rgatish jarayoni murakkab hodisa hisoblanib, ushbu jarayonda xar qachon yosh katta ahamiyatga ega bo’lgan. Sababi, erta yoshda til o’rganish osonroq amalga oshadi. Bolalarda til o’rganish jarayoni xotirada yaxshi mustahkamlanadi.

Hozirgi zamonda til o’rganishga talab oshib bormoqda. Bolalar 3 yoshdan boshlab til o’rganishsa, ular uchun bu ancha qulay vaqtdir: bu yoshdagi bolalar xotira va nutq jihatidan ajralib turadi. Bolaning yoshi qancha kichik bo’lsa, uning so’z boyligi kam hamda talaffuzga bo’lgan ehtiyoj katta bo’ladi.

Bolalarga til o’rgatishning har-xil metodikalari mavjud. Misol qilib aytganda, agarda oddiy kundalik sharoitimizda ko’chada, o’qishda yoki uyda chet tilida muloqot qilsak, bola uchun yaxshi najita beradi deb o’ylaymiz ammo bu ko’proq katta yoshdagi bolalar uchun ancha samarali. Chunki ko’p holatlarda bola bunday vaziyatda bu tilni o’rganishga bo’lgan qiziqishi so’nishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tiliga o’rgatishning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- bolalarda chet tilida boshlang‘ich muloqot qobiliyatlarini shakllantirish;
- o‘z maqsadlariga erishish, hayotiy aloqa sharoitida fikr va hissiyotlarini ifoda etish uchun chet tilidan foydalanish qobiliyati;
- chet tillarini yanada o‘rganishga ijobiy munosabat yaratish;
- boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqishni uyg‘otish.

O‘quvchilar jamoasini o‘rganib chiqish, ularning qiziqishlari, intilish va xohishlarini, istaklarini inobatga olgan holda darslarni tashkil etish yoki o‘quvchilarning o‘quv–biluv faoliyatini maqsadli yo‘naltirish bilan o‘quv materiallarini o‘zlashtirishning ta‘minlanishini bugungi kun maktab amaliyoti ko‘rsatmoqda. Ma‘lumki, darslarni tashkil etish va dars davomida o‘quvchilarning faolligini ta‘minlash uchun avvalo o‘quvchilardagi o‘quv–biluv motivlarini inobatga olish yoki ularning fanga bo‘lgan motivlarini shakllantirish zarur. Bunga asosiy sabab o‘quvchilardagi o‘quv – biluv motivlari, umuman, motivlar faoliyatning tayanch asosini tashkil etishidir. Motivlar – didaktik jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchidir. Harakatlantiruvchi motivlarni o‘rganish, to‘g‘ri qo‘llash va uni to‘g‘ri yo‘naltira olish pedagogik faoliyat mazmunining asosiy mohiyatini belgilaydi. Bolalarda ham til o‘rganish motivlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha yoshi, ayniqsa, chet tilini o‘rganishni boshlash uchun juda qulaydir. Bu yoshdagi bolalar til hodisalariga nisbatan sezgirliги bilan ajralib turadi, ular o‘zlarining nutq tajribalarini, tilning “sirlarini” tushunishga qiziqishadi.

Metodika to'g'ridan-to'g'ri ta'lim tadbirlarini o'tkazish bolalarning til qobiliyatlari tuzilishining yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda qurilishi va ularning rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Chet tilida muloqot motivatsiya va yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bolada chet tiliga nisbatan ijobiy psixologik munosabatni yaratish kerak va bunday ijobiy motivatsiyani yaratish usuli o'ynashdir. O'yin - bu ham tashkil etish shakli, ham bolalar ma'lum miqdorda to'planadigan darslarni o'tkazish usuli inglizcha so'z boyligi, ko'plab she'rlar, qo'shiqlar, qofiyalarni sanash va boshqalarni o'rganing. Darslarni o'tkazishning ushbu shakli til ko'nikmalarini va nutq qobiliyatlarini o'zlashtirish uchun qulay sharoit yaratadi. O'yin faoliyatiga ishonish qobiliyati chet tilida nutq uchun tabiiy turtki berishga, hatto eng oddiy iboralarni ham qiziqarli va mazmunli qilishga imkon beradi. Chet tilini o'qitishda o'ynash ta'lim faoliyatiga zid emas, balki u bilan organik ravishda bog'liqdir. "O'yin alohida tashkil etilgan mashg'ulot bo'lib, bunda bolaning emotsional his-tuyg'ular va aqliy imkoniyatlarining safarbar etilishini biror-bir qaror qabul qilishda qanday yo'l tutish, fikr bildirish, qanday qilib yutuqqa erishish kabi vazifalarni amalga oshirish bolaning fikrlash qobiliyatini jadallashtiradi. Bolalar o'zlari bilmagan o'ylamagan tarzda chet tilini o'rgana boshlaydi"

Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlari ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llash orqali o'quvchilarda, bolalarda qiziqishni oshirishdan iboratdir. Shuning uchun, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari bilan til o'rganishda innovatsion usullardan foydalanilsa bolalarda tilga bo'lgan qiziqish oshadi.

Bilamizki kichik yoshdagi bolalar ko'proq o'yin mashg'ulotlariga qiziqishadi, shuning uchun chet tilini o'qitishning eng yaxshi usullaridan biri bu o'yin. O'rgatilayotgan mavzu o'yin tarzida tushuntirilsa yoki takrorlantirilsa bu bola xotirasida qolishiga ancha yordam beradi. Ritmik musiqa o'yinlari- bu har qanday an'anaviy o'yinlar, masalan sheriklar tanlovi bilan raqs tushadigan raqslar, bu muloqot qobiliyatlarini o'zlashtirishga emas, balki nutqning fonetik va ritmomelodik jihatlarini yaxshilashga va til ruhiga botish uchun yordam beradi, masalan: "Yong'oqlar va may ", "Siz nima? ism ", "Menga do'stlarim yoqadi ", "Eshitgan, elkama, tizza va oyoq barmoqlari " va boshqalar. Badiiy yoki ijodiy o'yinlar. Bu o'yin va badiiy ijod chegarasida turgan faoliyat turi bo'lib, unga yo'l o'yin orqali bolaga to'g'ri keladi.

Bundan tashqari, til o'rganish motivlarini shakllantirishda tarbiyachi o'qitish jarayonida buyumlardan foydalansa. Misol uchun, tegishli so'zlarni o'rgatayotganda, siz avvalo buyumni bolaga ko'rsatib uni gapirishga undaysiz, o'quvchilar so'zlarni talaffuz qiladi va ular talaffuz qilgan so'zni mustahkamlash uchun kartochkalardagi rasmlardan foydalanib yana bir bor yangi so'zni takror talaffuz qildiriladi. So'zlarni o'qitishda o'qituvchilar matn mazmunini belgilab olishlari va o'quvchilar e'tiborini jalb qilish uchun tarbiyachi ular bilan birgalikda so'zlarni talaffuz qilib doskaga suratini chizish orqali ularning e'tiborini tortishlari mumkin bo'ladi.

Shuning uchun hozirda Xitoyda tarbiyachidan rasm chizish mahoratiga ega bo'lish talab qilinadi. Bu nafaqat o'qitishning qiyinchiliklarini qisqartiribgina qolmay, balki o'quvchilarni o'rgangan bilimlarni asta-sekin mustahkamlashga yordam beradi. O'quvchilar ingliz tilini o'rganish jarayonida o'zlaridagi yutuqlarni his etishlari uchun har bir o'quv mashg'ulotiga mukammal yondashish kerak. Ana shundagina bolalarda o'rganishga motivatsiya uyg'onadi. Hozirgi kunda Xitoylik bog'cha yoshidagi bolalar yangi bilimni qabul qilish

imkoniyatlari juda ilgarilab ketganligi sababli bog‘chalardagi o‘qitish dasturlari shunga mos ravishda intensivlashtirilgan

Bundan tashqari, til o‘rganish motivlarini shakllantirish uchun texnologiyalardan misol uchun, markerli doska, televizor orqali turli til o‘rganish uchun videolar, audio ko‘rinishdagi eshitish uchun qo‘shiqlar.

Chet tilini o‘rganish uchun multfilmlarni tomosha qilish juda samarali usuldir. Hatto, bolalarga chet tilini o‘rganishda yordam berish uchun mo‘ljallangan ba‘zi multfilmlar ham mavjud. Ushbu turdagi shoularda bolalarni televizor oldida shunchaki o‘tkazib qo‘yish o‘rniga, multfilmlar orqali bolani suhbat jarayoniga olib kirish tavsiya etiladi. Ushbu g‘oya interaktiv o‘quv multfilmlarida uchraydi va bu bolalarning tinglash va talaffuz qilish ko‘nikmalarini yaxshilashga yordam beradi. Siz bunday televizion ko‘rsatuvlarni Netflix saytidan topishingiz mumkin. Unda bolalar uchun ko‘plab teledasturlar mavjud va bu sizga taglavhalar qo‘shish va tillarni almashtirish imkoniyatini beradi.

Til o‘rganishda yosh davrlarining ahamiyati benihoya kattadir. Boisi, bolalarning yosh davrlarini inobatga olgan holda, ularning psixologiyasi mos til o‘rganish usullari ishlab chiqiladi. Xorijiy tilni aynan 3 yoshdan 6-7 yoshgacha bo‘lgan bolalarga o‘rgatish mobaynida mashg‘ulotlar davomiyligi ham ahamiyat kasb etadi. Mashg‘ulotlar odatda, 20-45 daqiqa davomiylilikda bo‘lishi ma‘quldir. Aks holda, bolalar aqlan toliqib, zerikib, ularning yangi narsani o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi so‘nishi mumkin. Shu tufayli, bolalarga ingliz tilini o‘rgatishda eng qiziqarli va rang-barang usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bunday usullardan yana biri biror mavzuni qo‘shiqlar orqali qo‘l harakatlari yordamida tushuntirishdir. Masalan, ingliz tilida oila mavzusini shunchaki oddiy o‘rgatish samarasiz usuldir. Aksincha, agar qo‘shiq tarzida qo‘l harakatlari bilan yodlatish ancha samarali bo‘ladi. Bolalarni xotirasida saqlab qolish imkoniyati yanada oshadi.

Xulosa o‘rnida, bolalik shaxs shakllanishidagi jadal taraqqiyot davri hisoblanadi va bu davr murakkab davr hisoblanadi. Til o‘rganish esa bugungi kundagi dolzarb masalalardan biri sanaladi. Bolalarga chet tilini o‘rgatishda ularning yosh davrlarini, imkoniyat va salohiyatlarini hisobga olgan holda o‘rgatish lozim. Shuningdek, bolalarga chet tilini oddiy dars sifatida yoki bir majburiyat sifatida emas, balki, qiziqarli mashg‘ulot sifatida, turli samarali va rangbarang usullardan foydalanib darslar o‘tish lozim. Shundagina bolalarda kuchli intilish va qiziqishni paydo qilish mumkin. Til o‘rgatishdagi zamonaviy usullar bolalarda kelajakdagi kasb tanlash borasida, mukammal shaxs bo‘lib yetishida muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mustafoyeva S. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘rgatish usullari. Talqin va tadqiqotlar respublika ilmiy-uslubiy jurnali №5
2. Z.Nishanova, G.Alimova.—“Bolalar psixologiyasi va uni o‘qitish metodikasi”.—Toshkent.—2006.
3. Boshlang‘ich Ta‘lim jurnali. — “Chet tilini o‘rganishda bola psixologiyasi”. — 2014.—4-son

4. Ahmadjonovna, K. M. . (2023). THE ROLE OF SYNTACTIC DEVICES IN INCREASING THE EXPRESSIVENESS OF POETIC SPEECH. *Miasto Przyszłości*, 38, 133–137
5. Xusanova, M. R. A. (2016). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОСТИЛИСТИЧЕСКИХ НЕОЛОГИЗМОВ-ПРИЗНАК СТИЛИСТИЧЕСКОГО СВОЕОБРАЗИЯ. *Актуальные научные исследования в современном мире*, (5-1), 125-130
6. Madraximova Zebo. (2023). DEATH GLORY OF THE WRITER. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(5), 104–106.
7. Мадрахимова , З. Ф. (2023). ОБРАЗОВАНИЕ СЛОВ ОТ ТЮРКСКИХ ОСНОВ С ПОМОЩЬЮ РУССКИХ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ. *Innovative Development in Educational Activities*, 2(9), 142–145.
8. Odilov, H. A. (2023). BOLALARDA IKKI TOMONLAM NEPHROLITHIASIS DIAGNOSTICS VA DAVOLASHGA AMALIY TAVSIYALAR. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 2(19), 80-83.
9. Odilov, H. A. (2023). EXPERIMENTAL SUBSTANTIATION OF THE MECHANISM OF THE INFLUENCE OF THE MAIN FACTORS CAUSING URINOSIS DISEASE ON THE MORPHOFUNCTIONAL STATE OF THE URINARY TRACT. *Economy and Society*, (12 (115)-2), 935-943.
10. Odilov, Kh. A., & Mamasaidov, Zh. T. FACTORS LEADING TO URILITARY DISEASE AND THEIR INFLUENCE ON THE MORPHOFUNCTIONAL STATE OF THE URINARY TRACT (REVIEW OF LITERATURE).